

iskre
leto v
št. 6

Na tisoče šopkov in rož prodajo vrtnarji v teh dneh, ko se svet vrti le okrog žena in mater.

Žal se dandanes spominjamo svojih mater - nositeljic življenja - le ob kakšnih večjih praznikih, življenjskih jubilejih; v mesecu marcu. Sicer pa matere kot oblikovavke in čuvarke osnovne celice človeške družbe - družine, ki prav v sedanjem avtomatiziranem modernem svetu preživlja hudo bivanjsko krizo, počasi zahajajo v pozabo. Mnogi namreč svojih mater niti ne poznajo, kaj še, da bi jih spoštovali in uživali njihov materinski objem in toplino.

Po vsem svetu pa se prav v tem mesecu vrstijo množična rajanja s pustnimi maskami na obrazu, ob sladkem krofu in kozarčku "dobrega". Tudi na Slovenskem je polno starih pustnih običajev, ki pričajo, da o pustu obhajamo pravzaprav stara poganska novo-

letna obredja, s katerimi so naši predniki hoteli pregnati zimske duhove in zagotoviti plodno rast polju.

Za pustom pa v cerkvi in v krščanskih družinah zavlada resnost postnega časa. Duhovnik nas v cerkvi z blagoslovljenim pepelom opomni, "da smo prah in da se v prah povrnem!"

Gregorjevo; na današnji dan pa otroci že po stari navadi oprezujejo po grmovjih in na skrivnih krajih, če je morda le ostalo še kaj od ptičje ohceti.

Malo je slovenskih hiš, kjer na Jožefovo ne bi gođovali. In po pravici lahko ta dan pričakujemo lepega vremena, saj že star pregovor pravi: "Če bo Jožef lepo vreme dal, bo kmet prav dobro stal."

Slednjič se nam s prvim pomladanskim dnevom odpira tudi novo upanje na oživljanje in brstenje v naravi, ki nas kliče, da odvržemo kožuh zimskega spanja ter se odenemo s prvim pomladanskim razpoloženjem in tako postanemo vedno bolj aktivni delavci pri gradnji novega, boljšega sveta.

Urednik

7. marec

Stal je na pločniku in topo zrl predse. Šestnajst let mu je bilo, sin ločenih staršev. Zelo je bil vznemirjen in ni vedel prav čemu. Zjutraj je kot navadno hodil po mestu brez dela. Pred cerkvijo se je ustavil in zanimalo ga je, kaj ljudje sploh delajo v njej. Iz radovednosti je vstopil. V cerkvi je bilo tiho, le pred oltarjem je molilo mlado dekle.

"Le kaj ima od tega, ker moli?" se je spraševal. "Saj so mi vendar pravili, da ni Boga; vendarle pa se mi zdi, da je ta punca srečna pred Bogom." Vedno mirnejši je postajal. Dekle je molilo naprej, on pa je, ne da bi se zavedal, pričel polglasno govoriti: "Če si ti, ki bivaš v tej hiši, res Bog, zakaj si me tako zapustil? Glej, oče in mati sta se sprla in razbila sta družino. Dodeljen sem očetu, ki vedno vse zapije. Tavam okrog kot izgubljeno bitje, ki nič ne misli. Gospod, če si res, zakaj mi ne pomagaš?" Tedaj pa mu je nekdo položil roko na ramo. Zdrznil se je, kakor da bi ga zalotili pri tativini. Pred njim je stalo dekle, ki je prej molilo. Z mehkim glasom je rekla: "Ni prav, da tako govoriš Njemu, ki ti je podaril življenje in ti ga podarja vsak dan." Čutil se je užaljenega in ji je odvrnil: "Kako mi moreš kaj takega reči? Oče in mati sta me zapustila in jaz naj bi veroval v Boga, za katerega pravite, da je vsemogočen. Zakaj mi ni pustil vsaj malo sreče?" "Čeprav si zapuščen, On gotovo misli nate in se te bo spomnil, če ga poprosiš- Staršev pa ne smeš zaničevati. Truditi se moraš, da bi jih vzljubil. Praviš, da živiš pri očetu? Na mater si skoraj gotovo že pozabil. Glej jutri je 8. marec, dan žena. Ali ne bi bilo lepo, če bi se spomnil matere in bi ji nesel čopek rož ali kako skromno darilce? Mogoče pa te ima še vseeno rada", mu je mirno odvrnila. Fant je sklonil glavo in mislil: "Morda pa ima le prav. Mogoče obstaja tudi Bog." Iz teh misli ga je spet vzdramila in rekla: "Moram iti, vendar te prosim, premisli vse to in čeprav ne veruješ, poprosi Pomočnika in ti bo pomagal." Rekla mu je še nasvidenje in odšla. Gledal je za njo in pričel znova moliti.

Da, to se mu je zgodilo davi in sedaj je tu, ne da bi vedel, kaj storiti. Misel na to hoče pregnati s časopisom, a to mu ne uspe. V ušesih mu brni: "Jutri je osmi marec - dan žena." In kaj naj reče? Kaj naj reče materi, ki ga je zapustila? Da, rekel ji bo tiste lepe besede, ki jih je govoril, ko je bil še majhen: "Mama, rad te imam!" Da, jutri ji bo rekel...

Zuta

DOMOVINI V SPOMIN

Domovina, ti si mati Slovencev,
Ohranjaš naš narod že tisoče let
Moja duša več ne spleta ti vencev
Okrog tvoje glave ne lilije cvet.

Verige zlate te gorskih tam vencev
In sedmerih jezer premodri te splet,
Naša obala; spev naših mladencev
Igriv, spleta v spomin le-ta ti sonet.

Spomladi se zbuja v tebi življenje,
Poleti nam žito rumeno zoriš,
Obdarjaš jeseni s sadjem veselje,
Mnogim pozimi s snegom radost deliš.
In lepo res je, Slovenec, trpljenje
Na njej, če pod svobodnim soncem živiš.

FIGARO

D V O J E P O T I

Borut si je odprl dnevnik in začel brskati po mladostnih zapiskih - po sanjah oddaljenih hrepenenj in želja. Povrnil se je v brezskrbno detinstvo, ko še ni vedel, da je treba iz preobilja življenjskih radosti in sreče previdno jemati dobrine in ugodnosti, ki prihajajo na tej poti v stik s človekom, in ko se še ni zavedal, da je tudi v udobju in v foteljih treba ostati preprost in od časa do časa že zavoljo sebe vzeti v roke beraško palico in nase deti raztrgan rokav - skratka, da je v vsem blišču treba jesti z leseno žlico. A kaj pomaga prepozna modrost in izkustva!

Ko je bil majhen, si je ob igračah mislil, da bo nekoč zelo uspešen arhitekt, da bo prekosil vse dosežanje mojstre in učenjake in zopet drugič, da bo sijajen športnik, na čigar prsih se bodo svetila zlata odličja. Sanje so se razblinile in ob srečanju s sivo in često pusto vsakdanjostjo je bilo vse drugače. Čas je tekel svojo pot. Ko pa je bilo treba stopiti na križ, ki je bil oddaljen precejšen kos poti, ki je bila pregrajena s trnjem, je omahoval pa zopet vstajal in padal, pri vsem tem pa opazoval oddaljen in v meglo zavit življenjski cilj.

Gimnazijski študij je začel z neko zaletavo voljo in velikim optimizmom, vendar se je kmalu privadil ritmu srednješolskega življenja in okolja. Da si ne bi pridobil manjvrednostnih kompleksov, da ne bi bil zagrenjen in da ne bi bil frustriran, kakor so mu često prigovarjali sošolci v znanstvenem tonu, se je začel postopoma tudi sam pridruževati in posluževati reči, ki so ga dvigale in postavljale na raven z vsemi ostalimi. Počasi se mu je začela krhati volja in se v njem počasi pripravljati struna, ki je v prvi priložnosti zazvenela. Okrnjenost in šibkost volje ter močan udarec so povzročili, da je struna v njem zabrnela, da se je građ mladostnih sanj podrl in da je zaplaval v mirni tok roke lagodnosti. Tedaj je njegov dnevnik prvič zabeležil, da za mladega človeka ni potrebna nobena druga vera kot ta, ki dopušča bežne neumnosti, in končno nič drugega kot filozofi-

ja, ki jo navdihujejo vino, zabava in denar.

Ko je vsemu temu podal roko, je hitro drsel navzdol in velikokrat brundal: "Midva sva kakor Romeo in Julija in našina ljubezen je brez mej..."

Tako je njegovo življenje bolj in bolj postajalo poza, razvalina in nenazadnje podoba groba, ki je lep le v toliko, da ga krasi lep marmornat spomenik. Skoraj zadnje upanje na rešitev svoje biti je iskal, ko se je njegovo telo izčrpalo od zabav, plesa in ponočevanja, ko so se mu oči lepile na platnu, kamor je barvni spekter metal orgije nočnih zabavišč, v kemičnih sanjah v fantastičnem svetu kozmosa.

Pri vsem tem pa sploh ni opazil, da so nastale v njem prve razpoke in končno so popustili tudi podboji vrat in pred njim se je vsebolj vrtinčil plamen, mu zastiral pogled v daljavo in se spremenil pred njim v velikana, da je pred seboj zagledal to, čemur pravimo vest - duša.

Pri vsem tem je obnemel in po dolgih samotnih premišljevanja prišel do spoznanja, da mu končno preostajata samo dve poti: Prepustiti se blodnemu zaletavanju iz kota v kot ter še nadalje trditi, da je samo lepa žival, in kot tak tudi umreti ali pa vzeti dušo nazaj vase, se prepustiti njenemu doslednemu tiranju, prepusti ognju prosto pot, da izžge vse pajčevine in smeti raz duše, da ponovno zadihna svežino zraka in zazrè lepoto narave.

robert

K_AP_LJ_A

Dežuje.

Hodim po cesti
noseč raztrgan dežnik.

Hladna kapljica J
mi pade na nos
in se razleze E
na vse strani. Z

Robec!

Kje je? O

Ni ga!

Nos je ostal moker.

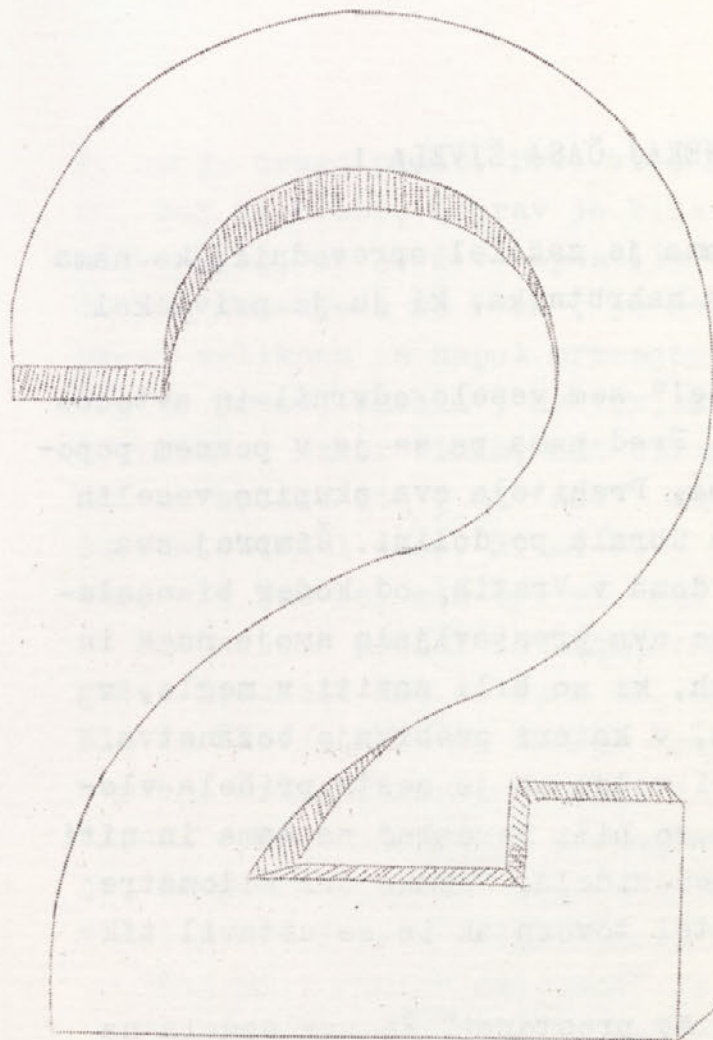
S A M O E N A J E !

Kolikokrat sem že poskušal napisati, da mi je žal, da naj pozabi, a vedno so se mi zdele besede preveč tuje, hladne. Nisem znal povedati na papirju, kar sem čutil v srcu. Ni in ni šlo, vedno so besede zvenele tako pusto in prazno. Nisem mogel. Vedno so bile pred mano njene žalostne in vprašujoče oči. V nemi bolečini je strmela za mano, ko sem odhajal. Strah me je bilo povratka. Bal sem se njenega ljubečega vprašujočega pogleda, ki vse odpušča. Le zakaj sem bil takrat tako grob do nje? Prej sem se vsakokrat od nje lepo poslovil. Njen nasmeh me je spremljal, ko sem odhajal, takrat pa nič - samo njene, vprašujoče oči.

Kako ji je bilo takrat? Pozneje mi je povedala, da ni bila jezna niti žalostna, samo začudena. Ni mogla jokati. To je bilo zanjo preveč. Samo nemo je zrla za mano in ta pogled me je spremljal povsod.

Kaj mi bo rekla, kako me bo pogledala? To mi je rojilo po glavi, ko sem se vračal k njej - domov. Njeno lice je bilo nasmejano, ko me je objela. Gledal sem v njene oči, tiste lepe oči, svetle in jasne kot nebo. Nisem mogel prositi odpuščanja, le nemo sem stiskal njene roke. Videla je, kako sem hrepenel po njej - ni bilo treba besed. Že davno prej mi je odpustila. Sedaj me je samo ljubeče stiskala k sebi. Gledal sem njen nasmeh, samo njen in v solzah šepetal: "Mama, ti moja mama!"

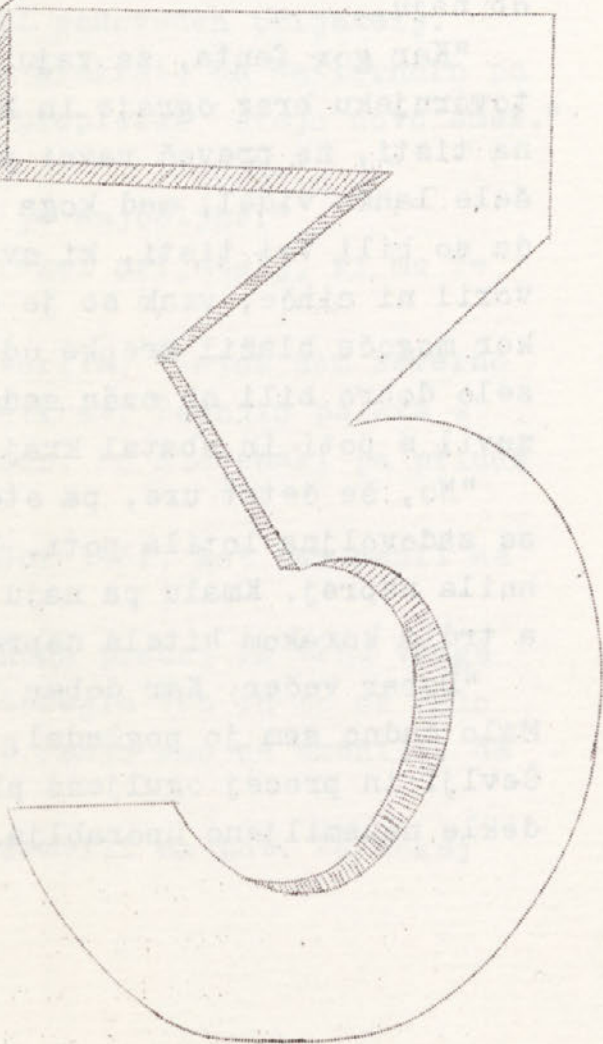
-liv-

Temne sence
na smetišču velemesta
niso mravlje
ne termiti.
Ljudje so,
suhi in sestradani,
razmajani okostnjaki,
polni lakote -
gorja,
uničeni in zavrženi!
Blodijo po lastnem blatu,
kjer iščejo hrano
in to
v civilizirani atomski dobi
dvajsetega stoletja.

Res je:
Nikolaj ima armado,
Richard rakete,
Mao atomsko bombo,
a hrane ni,
vsi imajo le železo!
Toda človek - ni rja!

Danteus

JAZ BI RADA ŠE NEKAJ ČASA ŽIVELA !

"Fanta, pa srečno pot!" nama je zaželel sprevodnik, ko nama je kot zadnjima izročil težka nahrbtnika, ki ju je privlekel iz prtljažnika.

"Ja, hvala lepa, nasvidenje!" sem veselo odvrnil in avtobus je že brzel po črnem asfaltu. Pred nama pa se je v poznem popoldnevu razprostirala Mojstrana. Prehitela sva skupino veselih mladih planincev in jo jadrno ubrala po dolini. Čimprej sva hotela dospeti do Aljaževega doma v Vratih, od koder bi naslednje jutro krenila dalje. Urno sva prestavljala svoje noge in se koprneče ozirala po vrhovih, ki so bili zaviti v megle, v polmraku res kot čarobna gora, v kateri prebivajo božanstva. Toda kljub spočitosti in dobri volji se je cesta pričela vleči. Oni, ki sva jih prehitela, so bili že daleč za nama in niti na daljšem odseku jih nisva več videla. Nekako tri kilometre iz Mojstrane, pa naju je dohitel tovornjak in se ustavil tik ob naju.

"Kar gor fanta, za vaju bo še prostora!" Že sva sedela na tovornjaku brez ograje in kar malo neprijetno se je pozibavalo na tisti, ne preveč ravni poti. Ko sem se dobro namestil, sem šele lahko videl, med koga sem padel. Po obrazih sem spoznal, da so bili vsi tisti, ki sva jih sama malo prej prehitela. Govoril ni nihče, vsak se je držal le za svoj nahrbtnik in kolikor mogoče blažil krepke udarce, ki so na ne vem kakšen način zelo dobro bili ob naša sedala. Po kratki vožnji je tovornjak zavil s poti in obstal kraj ceste.

"No, še četrť ure, pa ste gori; je že v redu!" in že sva se zadovoljna lotila poti. Ločila sva se od skupine in jo mahnila naprej. Kmalu pa naju dohití neko dekle, ki je z mirnim, a trdim korakom hitela naprej.

"Dober večer. Kar dober je bil tale voz, čeprav malo trd." Malo čudno sem jo pogledal, ko je stopala vzporedno z nama. Čevlji in precej oguljene planinske hlače so pričale, da jih dekle neusmiljeno uporablja. Tudi nahrbtnik je kazal spodaj

že svojo drugo plast. Prvi vtis mi je pokazal, da dekline dobro ve, kaj so hribi, čeprav je bila neznana, tako ona nama kot midva njej, se je živo spustila v razgovor. Ko sva ji povedala, da sva namenjena na "vrh", je nekoliko zamišljeno pogledala proti velikanu in napol mrmrajoče odvrnila: "Hm, ne vem? Dva dni je precej snežil', ne verjamen, da se bo dal' pridt gor, če nimata, kakor vidim, nič opreme. No, pa bodo že gor' povedal', al' se splača it' , al' ne." Malo nejeverno sem pogledal, misli pa sem obdržal zase. Ni mi bilo čisto vseeno, kaj ona sodi o tem, ali bom šel gor ali ne. Saj nisem šel prvič.

Predno smo prišli do Aljaževega doma, pa sem mislil že drugače. Spoznali smo se tudi že. Ona je vedela, da sva midva prišla iz Škofje Loke in da sva drugače iz okolice Kamnika in tako naprej. Midva pa sva zvedela, da ji je ime Janja, da je v Ljubljani v Centromerkurju prodajavka, doma iz Ljubljane, in da je, če je le mogoče, vsako soboto in nedeljo v hribih. Najraje v Julijcih, čeprav je prehodila tudi Kamniške in Karavanke.

"Kaj pa v drugih državah?" je bil radoveden prijatelj.

"Ja, na Grossglocknerju sem bila dvakrat, na Matterhorn pa sem jo mahnila z Jeseničani, ko so preplezal svojo novo smer."

"Ali potem tudi plezaš?"

"Glej ga! Si tuđ' čuden! Saj to je najboljše."

"Pa kaj resnega gotovo ne?" je rekel prijatelj, ki mu te stvari tudi niso bile tuje.

"Ne rečem, no!" je skromno odgovorila, "letos sem severno stran Stenarja preplezala gotovo petkrat. Zadnjič pa sva z Ivom z Jesenic premagala Čopov steber. Po Slovenski pa prideš na vrh že skoraj brez opreme."

"Takrat se je prikazala v drugačni luči, kot sem menil na prvi pogled."

"Ko smo v domu zvedeli, da je snega precej in vrhu vsega še južen, sva morala misel, da bi dosegla vrh in to še celo po Bambergovi, do kraja opustiti. Z Janjo smo se zmenili, da gremo proti Škrlatici."

Naslednje jutro smo se hitro odpravili na pot. Po dokaj

hitri hoji smo bili ob osmih že na višini 1980 metrov, kjer stoji bivak IV. Ta bivak je upravljal neki star možakar, ki je Janjo prav dobro poznal. Saj se je velikokrat oglasila pri njem.

Po kratkem oddihu in skodelici vročega čaja smo se brez prtljage odpravili proti Škrlatici. Snega je bilo skoraj 20 cm in je bil čisto južen. Zato smo po dolгих zasneženih meliščih le počasi napredovali. Ko smo prispeli do vznožja Škrlatice, smo mislili, da bo šlo po skalah boljše. Pa ni bilo tako. Za nekaj deset metrov smo potrebovali celih dvajset minut, zakaj za vsako stopinjo je bilo treba južen in polzeč sneg odstraniti z roko. Naenkrat sem zaslišal za seboj tresoč se glas:

"Fanta, pustimo to. Jaz bi rada vsaj še nekaj časa živela!"

Neki čuden prizvok se mi je zdel v njenem glasu, pa nisem dolgo mislil na to. Meni tega ni bilo treba dvakrat reči. Prijatelj je še nekaj časa rinil naprej, a se je tudi on kmalu obrnil. Pot nazaj do bivaka je bila boljša. Spustili smo se po zasneženem melišču, de se je sneg prijetno mel pod nogami. Ona je potem popoldne ostala v bivaku, s prijateljem pa sva se odpravila na Križ in nato še na eno stran proti Razorju. Proti vrhu Razorja sem jaz začel omahovati in prijatelju rekel, naj on sam gre na vrh. Res se je odpravil naprej. Nekaj časa sem sedel v mokrem snegu ter premišljeval, kako je hudo, nato pa sem se sam nad seboj razjezil: "Fant, če sem že do tu pribredel, pa bi obsedel ravno pod vrhom?!" Trmasto sem rinil naprej. Popolnoma izmučen sem se privlekel do vrha, kjer kmalu ne bi bilo toliko prostora, da bi pošteno sedel.

Nazaj je šlo bolje. Mimogrede sva se še ustavila na Kriških podih in jo prek Kriškega grebena ubrala do bivaka. Vsemu premočenemu in izmučenemu mi je prav dobro prijala večerja in nato "mehka postelja".

Naslednje jutro smo vstali šele ob sedmih. Pred nami je bil lep dan. Počasi smo se odpravljali, zakaj pred seboj nismo imeli

nobenega posebnega cilja. Najprej smo se po navadni poti povzpeli na vrh Stenarja, nato pa čez Luknjo v Vrata. Kljub počasni hoji sem v nogah čutil vso svojo težo. Zato sem neprestano govoril, da sem s tem pridobil na počasni hoji. V Vrata smo prispeli ob enih. Pošlovili smo se, ker je Janja dobila tovariše iz planinskega društva z Jesenic in je ostala še v Vratih. Midya pa sva /čeprav jaz do kraja izmučen / odhitela proti domu. Kljub temu da nisva dosegla vrha Triglava, sva bila vesela.

V dolini je teklo življenje dalje. Že nekaj več kot dva tedna je minlo od najinega obiska v Julijcih, ko je nekega popoldneva prijatelj prišel iz mesta in v jedilnici vrgel predme časopis. Pred očmi so mi zaplesale velike črne črke: "Janja, trgovka iz Ljubljane, ter Breda, študentka medicine z Jesenic, sta se smrtno ponesrečili v neprehodnih Poncah." Zamižal sem in pred očmi se mi je prikazala podoba v zasneženi stezi, le dobro uro hoda od tam, kjer je dvoje mladih življenj našlo smrt, in v ušesih mi je zopet zazvenel glasčudnim prizvokom: "Fanta, pustimo to! Jaz bi vsaj še nekaj časa rada živela."

Pjer

STO METROV SPREHODA

Lahen veter se je opiral v krošnjo topola. Tu pa tam je padel na tla kakšen listič. Dolgo se je obračal po zraku, kot bi vedel, da bo obležal v blatu in bo pohojen. Čez nekaj časa bo padel na isto mesto drug list, ki se bo prav tako bal blata.

In vedno več bo listov.

In vedno več bo blata.

Topol pa bo, pognojen od lastnih listov, rastel. Rastel bo, vedno više se bo stezal za soncem.

Listi pa bodo gnili in vedno več bo blata.

! § !

! § !

! § !

? ?

? ?

? ?

Samo droben curek vode se je še vil sem ter tja med kamni do večje kotanje, v kateri se je igrala ribica.

Voda ne teče več.

Ribica se ne igra več. Sedaj se premetava; bori se za življenje. Hoče naprej za zadnjimi kapljami vode, ki počasi odteka.

Ne more.

Obsojena je.

Sonce je vedno močnejše. Na dnu kotanje je samo še mehko blato. Ribica ima izbuljene oči in široko odprta usta. Sonce pa peče. Vedno več muh se sprehaja po njej. Čez nekaj časa bo v kotanji še več blata in muhe bodo odletele.

! § !

! § !

! § !

? ?

? ?

? ?

Na majhnem grmu je visel siv jopič. Z rokava se je bliskal rdeč trak. Izza grmovja se je slišal razposajen smeh. Čez nekaj časa vse utihne. Tu pa tam se sliši kak šepet ali vzdih.

Siv jopič je izginil.

Počasi pride dekleta in se ozira na vse strani. Okoli usten so trpke poteze. Počasi gre proti trgu in se razočarano sme-

hlja.

Po drugi strani se oddaljuje siv jopič z rdečim trakom na rokavu. Z lica mu je izginil strasten nasmeh. Sreča, da bo jutri že nekje na jugu. Pozabil bo na ta dan.

Ona pa bo vedno bolj zaznamovana.

! § ! ! § ! ! § !
? ? ? ? ? ?

Reka je tekla naprej. V njej so plavale ribe, na dnu pa se je svetlikalo kamenje, iz katerega je štrlel tram, ki je edini ostal od nekdanj trdnega mostu.

-liv-

P E T V P R A Š A N J

Sem in tja se je zibala
krošnja starega bora.
Gledal sem in vprašal -
ZAKAJ ?

Kričal sem naglas -
KDAJ ?

Brcal sem v deblo -
KAKO ?

V obupu sem tolkel
z glavo ob tla -
KJE ?

S pestjo sem grozil in
mahal v krošnjo
ter s strahom rjul -
AMPAK ZAKAJ ?

Stresel sem deblo in gledal.
Iz krošnje je sevalo vame:
Vsi zvedo - potem.

-liv-

Q U I P P I N I

Prepeval je fant,
vse dni je pel
o ljubezni,
ki naj preplavi svet;
prepeval je,
z rožo v laseh,
o ljubezni,
ki jo je iskal,
o ljubezni,
ki je ni nikoli našel;
pel je o ljubezni,
tisti pravi čisti ljubezni,
ki je na svetu ni
in je morda nikoli ne bo!
Potem pa je umrl!
Nekdo mu je zasadil nož v hrbet
in je padel!
Moral je umreti,
ker je prepeval o
ljubezni,
tisti pravi, čisti ljubezni!

Danteus

U P

Hotel sem ogreti
z nežnimi rokami
galebovo jajce,
da bi se zvalil galeb.
Stisk je bil premočan,
zdrobilo se je;
moja nada je zopet
daleč.

J
e
z
o

PREŠERNOV DAN V SEMENIŠČU

Na praznik Kristusa Kralja smo spoznali usodo Beneških Slovencev, 8. februarja, na Prešernov dan, pa skupnosti koroških Slovencev. Naši gostje so bili: g. župnik Lovro Kaselj, g. kaplan Bakovnik in gđč. Mračnikarjeva, študentka teologije in slavistike s Koroškega. Mislim, da je bila to zares dobra zamisel, ker smo dobili jasen pogled na Koroške Slovence, ki so del nas.

Semeniški pevski zbor je pričel akademijo z Zdravico Ubalda Vrabca. Prešernova želja je, naj živijo vsi narodi v sožitju in miru, tako tudi koroški Slovenci in Nemci. Med akademijo se je menjavala dobro izvajana koroška pesem v petju in deklamiranju.

Koroška je v očeh in čustvovanju Slovencev še vedno dežela, ki ima najbolj žalostno himno "Nmau čriesz jizaro", saj njen konec ne daje upanja. Predavatelj je Koroško najprej zemljepisno predstavil. Koroška ima tri doline: na zahodu Ziljsko dolino, v sredi Rož, na vzhodu pa Podjuno, ki je dobila ime po starem rimskem svetišču Junone. Nekdaj je bila vsa Koroška slovenska, zdaj pa se meja pomika vedno bolj proti jugu.

Koroška, zibelka slovenske kulture in središče prve slovenske države z Gosposvetskim poljem, postaja vedno bolj potujčena zemlja. Veliko je takih ljudi, ki še vedno izvršujejo Hitlerjev ukaz: "Napravite mi Koroško nemško!"

10. oktobra 1920 je bila Koroška s plebiscitom odrezana od Slovenije in Jugoslavije. Za Jugoslavijo je takrat glasovalo v tedanji coni. A 15000 Slovencev, 21000 Slovencev pa se je odločilo za Avstrijo. Vzroki so različni.

Kmetje v Podjuni in Rožu so glasovali za Avstrijo, ker so se bali, da bodo odrezani od celovškega trga. Slovence so strašili z obvezno vojaško službo. Strašili so jih, da bodo morali verovati čisto drugače, ker je v Jugoslaviji pravoslavje. Tako je koroški Heimatdienst zmagal. Kljub obljubi

deželne vlade na Gosposvetskem polju, da bo ščitila vse koroške Slovence kot ostale državljane, se je kmalu začela gonja proti Slovencem, ki so se odločili za Jugoslavijo. Družine so gospodarsko in narodnostno trpele. Šole so bile izključno nemške in vsak, ki je hotel študirati na univerzi, se je moral izreči za Nemca. Skoraj edina inteligenca na Koroškem so bili takrat katoliški duhovniki. Koroške izobražence so nastavljali v nemške predele, zato jih je pred gono veliko zbežalo v Jugoslavijo. Vse glavne službe so imeli v rokah Nemci. L. 1938 je Hitler zasedel Avstrijo. Naslednje leto pa je izvedel ljudsko štetje. Takrat so prvič v zgodovini delili Slovence na Slovence in Windische. Od 44 700 Slovencev si je upalo priznati slovensko narodnost le 8 550 zaradi strahu pred izselitvijo v nemške kraje. Z okupacijo Jugoslavije se je utrgal plaz: na Koroškem so izgnali ali pozaprli vse zavedne Slovence, zlasti še intelektualce in duhovnike. Veliko duhovnikov je končalo v koncentracijskih taboriščih, ostali pa so dobili službe v nemških predelih. Rabo slovenskega jezika so prepovedali v cerkvi, v šoli in celo pri spovedi. Tudi na nagrobnikih so morali Slovenci odstraniti vse slovenske napise, sicer so morali biti pripravljani na aretacijo. Povsod so lepili lepate z napisi: "Korošec, govori nemško!" 16. aprila 1942 so izgnali v Nemčijo, v okolico Münchna, okoli dvesto družin /947 Korošcev/. To so bile tiste družine, ki so 1920 glasovale za Jugoslavijo. Zaradi partizanov so se pričele smrtne obsodbe. Obsojence so obglavljali. Po vojni je meja obstajala na Karavankah. Predstvaniki koroških Slovencev so zahtevali zakon o dvojezičnosti, ki je kmalu stopil v veljavo in se zelo dobro obnesel.

19. maja 1955 je bil izdan zakon, po katerem imajo koroški Slovenci naslednje pravice:

- 1/ pravico do organizacij in zborovanj, kot ostali državljani,
- 2/ pravico do osnovnih in srednjih šol v slovenskem jeziku,

- 3/ slovenski jezik je enakopraven nemškemu,
- 4/ topografski napisi naj bodo dvojezični,
- 5/ sodni pogoji so isti za Slovence in Nemce,
- 6/ vsako zapostavljanje Slovencev v njihovih pravicah je kaznivo.

15. maja 1950 je bila podpisana pogodba med Jugoslavijo in Avstrijo. Toda že 1957-58 so se začele stavke proti dvojezičnosti. 1959 je parlament izdal nov manjšinjski šolski zakon. Osrednja točka v njem je, da morajo starši, ki želijo, da se njihov otrok uči oba jezika, otroka že vnaprej najaviti. Prej je bilo 12 000 otrok, ki so se učili obeh jezikov, po uvedbi tega zakona pa le 1400 otrok.

To je velika diskriminacija, kajti starši, ki otroka prijavijo, pridejo v konflikt z Nemci. Tako se veliko Slovencev boji prijaviti otroka k dvojezičnemu pouku.

Politično se koroški Slovenci udeležujejo v Narodnem svetu in Zvezi koroških organizacij, kulturno pa v Krščanski kulturni zvezi in Slovenski prosvetni zvezi. Društva uprizarjajo razna gledališka dela. Dvorane so vedno razprodane, prav tako tudi, kadar nastopajo zbori, ki tako ohranjajo kulturni zaklad. Po obisku sodeč, lahko vidimo, da so Slovenci še vedno v neki meri ohranili čut za vse slovensko.

Manjšinskega šolskega zakona Korošci do danes niso sprejeli. Morajo pa izrabiti prilike, ki so jim dane.

Sedanji položaj je bolj žalosten kot zadovoljiv. Poleg nasilja, ki ga izvaja Heimatdienst, sta glavna ponemčevalca še nemški turizem in šola, predvsem druga polovica osemletke. Takrat namreč zgubijo dijaki vezi s faro, z domačim okoljem, z domačo govorico, ker se v šolo vozijo v večja koroška središča. Kmetu, ki ima malo zaslužka, se odpirajo vrata k turizmu, saj je Koroška s planinami in toplimi jezери ena najlepših avstrijskih dežel. Nemških turistov je vedno več. V deželo prinašajo nemško marko. Pri denarju pa se največkrat konča bogočastje in ljubezen do vsega slovenskega.

Pred kratkim je bilo vzdušje kot ob času plebiscita. Koroške Slovence so zmerjali s "čuši" /iz:čuješ?/. Če je trgovec nemškutar, prepove rabo slovenskega jezika v svoji trgovini.

Nasilje se kaže tudi v pošiljanju anonimnih črnoobrobljenih pisem. V njih piše: "Verschwinde!" - Torej: izgini, osmrtnico smo ti poslali; če nočeš, bomo sami posredovali!

Dvojezični krajevni napisi.

Državna vlada je milostno dovolila postaviti okrog 205 dvojezičnih napisov. Od tega so jih postavili le 40. Danes ni nobenega več. Šovinisti so se pripeljali s številnimi avtomobili ter jih krohotaže in pojoč koroško himno odstranjevali.

Slovenci protestirajo proti svojemu vzdevku "Windischer" in se ne udeležujejo sestankov z dunajsko državno komisijo. Zahtevajo pa stalno komisijo za koroške Slovence iz zastopnikov avstrijske vlade in koroških predstavnikov.

Slovenska gimnazija v Celovcu.

Ustanovljena je bila 1957 in je začela s 101 učencem v treh razredih s popoldanskim poukom kot gost v nemški gimnaziji. Od 1969 je stalno okrog 430 učencev v 16 razredih. Veliko Slovencev, ki si otrok ne upajo vpisati k dvojezičnemu pouku, pošilja svoje otroke v celovško gimnazijo, ker vedo, da bodo dobili domačo vzgojo in zaklad - slovenski jezik. Dokaz zanimanja za materin in jezik na Koroškem je bila prav lanskoletna deseta matura na celovski gimnaziji. Iz nje izhajajo številni intelektualci. V letošnjem letu bo gimnazija dobila tudi nove lastne prostore.

Verouk.

Celovška škofija je izrazila željo, da velja manjšinski jezikovni zakon tudi za verouk. Med učnimi urami verouka katehet poučuje v obeh jezikih. Veroučitelj lahko izda dvojezične priročnike samo prijavljenim slovenskim otrokom. Tako se večkrat dogaja, da imajo nemški otroci dvojezične katekizme, slovenski pa le nemške. Na glavni šoli je po za-

konu slovensko poučevanje verouka prepovedano. Nekaj upanja na pravično ureditev nam daje sklep sinode o sožitju Korošcev in Nemcev. Naloga Cerkve je, da ene in druge vzpodbuja k sožitju in medsebojni ljubezni, saj je le v medsebojnem spoštovanju mogoče gojiti krščanstvo. Potrebno je, da o verouku odločajo starši, ne pa zakon. V zvezi s tem lahko povemo, da imajo koroški Slovenci v Celovcu dušno-pastirski urad in Katoliški delavni odbor, ki ne moreta zaradi mnogo posredovati.

Često se tudi dogaja, da ljudstvo na vasi govori slovensko, duhovnik pa mora v cerkvi govoriti samo nemško. Od 70 koroških cerkva je samo še 45 takih, v katerih je dvojezično bogoslužje, samo štiri od teh pa so popolnoma slovenske.

Vendar so še ljudje, ki se zanimajo za kulturno dejavnost, za izobrazbo, za živo govorico. To izpričujejo mnoge slovenske prireditve v mestnem gledališču in v koncertni dvorani v Celovcu, pa tudi po vaseh.

Koroška ima svojo bodočnost. Mladina, predvsem izobraženci, ki prihajajo iz celovške gimnazije, se zavzemajo za vse, kar je lepo, dobro in domače. Zato lahko upamo, da se bo vedno bolj uresničevala Prešernova prerokba: "Vreména Kranjcem /Koroščem/ bodo se zjasnila in milše zvezde bodo jim sijale."

Franc

DOLG TRENUTEK

Štirioglata odprtina v zidu,
ki jo zastirajo veje kostanja.

Megla skriva mrtvo dolino.

Iz sivine se na hribu dviga
televizijska antena in
stara podružnica.

Na kostanjevi vejici sedi
droben, kot megla siv ptič
in otrese kapljice z veje,
ko odleti v dežju naprej.

Za štirioglato odprtino
pa vsi gledajo ptička -
ki ga ni več.

-liv-

Semeniško namiznoteniško tekmovanje

Od 5. do 17. februarja sta Lambergar in Jenko iz tretjega razreda organizirala namiznoteniško tekmovanje, za katerega so se je prijavilo 19 tekmovalcev iz treh razredov in sicer:

Iz 1. raz. Celar, Ruter, Balantič, Strle, Kržišnik, Žgur,
Vovk, Paljk.

Iz 3. raz. Tori, Mozetič, Ulcej, Lovrenčič, Jenko, Očkon.

Iz 4. raz. Zadnik, Sedej, Grilc, Čeligoj, Malik.

Prvi teden je potekalo razredno izbirno tekmovanje; izbrati je bilo treba tri najboljše člane iz vsakega razreda.

Zgoraj omenjena razvrstitev je tudi končni vrstni red izbirnega tekmovanja. Prvi trije so se drugi teden borili za čimboljše rezultate v finalnem tekmovanju, ki je potekalo takole:

Ponedeljek, 12. febr.

Torek, 13. febr.

Celar - Mozetič	2:0	Balantič - Grilc	2:0
Tori - Balantič	2:0	Celar - Sedej	2:0
Zadnik - Sedej	2:0	Zadnik - Ruter	2:0
Ulcej - Grilc	2:1	Ulcej - Mozetič	2:1
Ruter - Celar	1:2	Celar - Tori	2:0
Zadnik - Ulcej	2:0		
Ruter - Grilc	2:0		
Sedej - Balantič	2:0		

Sreda, 14. febr.

Četrtek, 15. febr.

Mozetič - Grilc	2:0	Tori - Ruter	2:0
Grilc - Tori	2:1	Mozetič - Balantič	2:0
Ruter - Balantič	2:0	Celar - Ulcej	2:0
Tori - Ulcej	2:0	Grilc - Sedej	2:0
Mozetič - Sedej	2:0	Zadnik - Balantič	2:0
Zadnik - Grilc	2:0	Ruter - Ulcej	2:0
Ulcej - Sedej	2:0		

Petek, 16. febr.

Tori - Sedej 2:0

Zadnik - Mozetič 2:0

Balantič - Ulcej 2:1

Celar - Grilc 2:0

Tori - Mozetič 2:0

Ruter - Sedej 2:0

Celar - Zadnik 2:1

Sobota, 17. febr.

Zadnik - Tori 2:0

Celar - Balantič 2:1

Ruter - Mozetič 2:0

Tako je postal zmagovavec Janez Celar, Franc Zadnik pa mu je takoj za petami. Jože Tori in Marjan Ruter imata isto število točk, toda ker je bil Tori boljši v medsebojnem srečanju, je zasedel tretje mesto. Enako število točk imata tudi Mozetič in Ulcej, vendar je Ulcej slabši v nizih. Tudi medsebojna tekma med Balantičem in Grilcem je odločala o sedmem in osmem mestu. Na zadnjem mestu pa je obstal Andrej Sedej z eno zmago.

Končni vrstni red:

Tekmovavec	Tekme	Zmage	Porazi	Nizi	Točke
1. CELAR JANEZ	8	8	0	16:3	8
2. ZADNIK FRANC	8	7	1	15:2	7
3. TORI JOŽE	8	5	3	11:6	5
4. Ruter Marjan	8	5	3	11:6	5
5. Mozetič Miran	8	3	5	7:10	3
6. Ulcej Zvone	8	3	5	7:12	3
7. Balantič Lojze	8	2	6	5:13	2
8. Grilc Viktor	8	2	6	5:13	2
9. Sedej Andrej	8	1	7	2:14	1

Upam, da je to tekmovanje vsem nastopajočim in še posebno gledavcem nudilo dosti zabave in razvedrila. Vsem predstojnikom, enako tudi vsem sodnikom, igralcem in gledavcem pa se v imenu organizatorjev zahvaljujem, ker so omogočili, da je to tekmovanje potekalo v najlepšem redu.

E N A Č B A

a+b+/c-č/+/d-e/+f+g+/h-i/+j+k+l+/m-n/+o+p+/r-s/+/š-t/=X

- a - češkoslovaška literarna organizacija
- b - era, doba
- c - superlativ pridevnika dober
- č - komparativ pridevnika dober
- d - vrč
- e - klica
- f - televizija
- g - ojnice
- h - nedoločnik glagola "imam"
- i - kazalni zaimek
- j - najvažnejša telesna tekočina
- k - okrajšava za stoletje
- l - priimek treh bratov jeseniškega hok. kluba
- m - prva oseba glagola "tvoriti" v dvojini
- n - znan italijanski nogometaš
- o - jod
- p - predlog z, mestnikom
- r - nedotakljiv
- s - nedoločni člen v francoščini
- š - zamaknjen, zanesen
- t - negiben

X= izrek iz Follereaujeve "KNJIGA LJUBEZNI".

Janez Jenko

SEMENIŠKA
KNJIŽNICA

V VIRA 24

I S K R E: glasilo semeniščnikov v Vipavi

L E T O V.

Š T E V I L K A 6

12. marec 1973

N A S L O V U R E D N I Š T V A:

Vipava 149, 65271 Vipava

U R E J U J E J O: Stane Gradišek, Ludvik Žagar,

Miran Mozetič, Franc Lisjak

O D G O V O R N I U R E D N I K: Janez Zupet

V I N J E T E: Tone Tomc

M A T R I C E: Stane, Ludvik

R A Z M N O Ž E N O: v 110 izvodih

T I S K A: Albert & Com.

Šolsko glasilo
KNJIŽNICA

Leto V,

Škofjska gimnazija

SKRE

Inv. št.
19090

Semenišče Vipava

19090